

LITT OM TORVDRIFTEN I TROMSØ STIFT

AV AGRONOM KARL KULSLAND

SPØRSMAALET om brændsel har altid saa at si været et av livets mest brændende spørsmål. Og det ikke mindst her i landets nordligste stift. For om ikke vinteren netop er saa kold som i enkelte inlandsbygder længere syd, saa er den til gjengjæld længere.

I stiftets indre bygder, hvor naaleskogen brer sig og hvor løvskogen blir høiere og mere frodig, der drives ikke torvbruket i den utstrækning som langs kysten og paa de mange vakre øer, som med noget større skogrigdom vilde være endnu vakrere.

Langs kysten og paa øerne er det ogsaa at de fleste myrer findes. De naturforhold, som i gammel tid for en del har medvirket til skogens tilbakegang i disse egne, har netop fremmet myrenes vekst og utbredelse. Paa denne maate har naturen selv sørget for erstatning av det, den i gammel tid berøvet kystboen, og som egentlig heller ikke har de bedste livsbetingelser her — skogen nemlig.

Tidspunktet for de begyndende skridt til mere rationel utnyttelse av vore myrer skriver sig fra den tid den offentlige utskiftning fandt sted paa de forskjellige steder. Og for den saks skyld kan vi ogsaa regne den begyndende interesse for skogen fra den tid. I sameiets dager svang bonden sin øks med graadig haand. Han fandt ingen opfordring til at spare paa skogen, naar ikke naboene gjorde det.

Brændtorv brukte man da litet av. Hver mand laget et litet hul borte i myren, oftest midt bort i den, hvor han la op 1 tusen torv eller 2. Som plads for dammen valgte et tørt sted paa myren, og denne blev tilslut oversaadd med utallige smaadammer, som næste aar stod fulde av vand, hvorfor ny dam maatte tages for hvert aar som regel. Myrgrøftning var ukjent. De mange smaadammer vokste tilslut igjen med hvitmose. En masse avfald blev der, som ikke blev nyttet til torv. Paa den maate blev mange værdifulde myrer ødelagt i gamle dager.

Saa kom utskiftningsvæsenet — hver mand fik sine teiger som eiendom, han begynde at regne — »i saa og saa mange aar kan jeg og min slegt finde udmerket brændsel her, det gjælder bare at drive myren mere økonomisk end hittil«.

Man erhvervet sig kundskap, fik mere interesse. Torvstikningen begynde nu i myrteigens utkant, efter hele dens bredde og vandet blev ledet bort i grøfter, saa dammen kunde holde sig tør og saaledes avtorves helt til bunds.

Saadan foregaar brændtorvstikningen nu i vore dager. Hvor myren er for bløt til at kunne avgi god tørkeplads for torven, blir myren moderat avgrøftet rundt ytterkantene og om nødvendig ogsaa inde i denne.

For nogen aar tilbake begynde man at stikke »lomp«, som kjørtes paa kjærre eller blev trillet paa trillebaare ut paa tørkepladsen, hvor

lompen blir skaaret op til 4—5 torv. Før pleiet man stikke torven i dammen, men denne metode har man mange steder forlatt da den var sen og medførte at torven lettere gik istykker under transporten. Til lompens opstikning paa tørkepladsen anvendes en speciel tynd, bred spade med kort skaft med haandtak.

Et andet særdeles nyttig redskap til dette bruk saa jeg ivaar i bruk. Det var laget av et stykke bredt sagblad — tømmermandssag e. l. —, som var spændt stram i en slags let grind med haandtak. Dette tynde sagblad gik meget let gjennom torven, naar det blev litt slipt, og var særlig nyttig i seig torv.

Torvonnen foregaar her i stiftet i sidste halvdel av juni maaned. Endnu saa sent kan tælen dog være ganske mægtig. I tør myr kan den være omkring 1 meter i ytterkant paa denne tid.

For at undgaa tælen pleier man om høsten avtorve $\frac{1}{2}$ m. av det øverste mosetorvlag i den bredde og længde, man næste aar agter at avtorve. Nogen torver bare av en lomphøide, men lar en kant bli staaende tilbake ytterst paa damkanten. Der blir paa den maate staaende vand opi og dette skal forebygge tæledannelsen ut over høsten. Det avtorvede moselag anvendes til strøtorv. Atter andre spar av tælen om vaaren, flere ganger efter hvert den tiner, men da det er lettere at forebygge end fjerne en ting, finder de fleste, at avtorvning for tælen om høsten fører til det bedste resultat.

Efter torvens opskjæring paa tørkepladsen blir den gjerne liggende 1—2 dager som den faldt fra spaden, for at stivne. Derpaa blir den oftest reist i zikkakformige rader. Tørkepladsen er ofte knap, og man sparer plads ved reisning i motsætning til lægning, likesom torven tørker hurtigere.

Efter ca. en ukes forløp reises torven om, og efter nok en ukes tid blir den saadet. Saaterne blir staaende til efter slaatongen, da torven kjøres tilgaards. Tørkehus paa myren brukes endnu sjelden.

Torvstrø brukes nu i de bedste bygder i tilstrækkelig mængde. De fleste fremstiller det endnu som harvestrø eller ogsaa tørker man myrjord. Begge disse former har sine ulemper; det blir vanskelig tørt og de er daarlige strømidler.

Men flere og flere anvender nu den moderne maate for torvstrøtilvirkning: opstikning av strøtorv om høsten, hvorved frysning oppnaes og tørkningen kan foregaa fra tidlig om vaaren, da det ofte er god tørkevind. *Ved rikelig bruk av torvstrø er mangen nordlandsgaard bragt i hævd.*